04.02.26р. 35гр. укр. мова

Доброго дня! Тема уроку. Однорідні члени речення. Розділові знаки у простих реченнях, ускладнених однорідними членами речення

Увага! Виконані завдання надсилати за електронною адресою: moshev2020@icloud.com

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ УРОКУ

- **Перегляньте відеоурок.** Однорідні члени речення: які розділові знаки писати?

https://www.youtube.com/watch?v=hX3vDaF8NZM

Розділові знаки при однорідних членах речення

1. Між усіма однорідними членами, якщо вони з'єднані перелічувальною інтонацією без сполучників, ставиться кома: *Суворовці завжди йдуть стрункo, бадьоро, красиво (Н. Забіла).*

Якщо однорідні члени дуже поширені, між ними іноді ставиться крапка з комою: *Парубок плівся повагом, позакладавши руки назад себе; позирав навкруги своїми блискучими очима; іноді зупинявся і довго розглядав земне нив'я (Панас Мирний).*

2. Кома ставиться між усіма однорідними членами, якщо вони з'єднані повторюваним сполучником: *Місяць пливе оглядати і небо, і зорі, і землю, і море (Т. Шевченко);Крик, та гул, та жарт стоять понад річкою (Панас Мирний).*

3. Якщо сполучники і (й), та (в значенні і), або, чи не повторюються, то кома перед ними не ставиться: *Летів і танув сніг (М. Рильський); Сила та розум – краса людини (Народна творчість); Над дорогою попадалась вся в цвіту груша або кущ черемхи (М. Коцюбинський).*

4. Перед протиставними сполучниками а, але, та (в значенні але), що з'єднують однорідні члени, ставиться кома: *Не вітер, а буря завіяла (Панас Мирний); Марко озирнувся, але нічого не побачив (Ж. Стельмах); Світить місяць, та не гріє (Народна творчість).*

5. Між парами однорідних членів ставиться кома: *Наука й труд, знання і школа манливо кличуть до мети (П. Усаченко).*

6. Якщо однорідні члени з'єднані парним сполучником, то кома ставиться перед другою частиною сполучника: *Не тільки будівельники, а й селяни з довколишніх сіл ще вночі збирались на берег (Я. Ваш).*

1. Дайте відповіді на запитання:

— Яка відмінність між складним реченням і простим?

— Які члени речення називаються однорідними? Наведіть приклади.

— Чи утворюють словосполучення підмет і присудок? Чому? Наведіть приклади.

— Чи утворюють однорідні члени речення словосполучення? Чому? Наведіть приклади.

2. Робота зі схемами

За поданими схемами сформулюйте правила вживання розділових знаків при однорідних членах речення.

А) О, О. **Б)** О, і О, і О. **В)** О і О.

Г) О,а О. **Ґ)** О і О, О і О. **Д)** УС: О, О,О.

Е) О, О,О – УС. **Є)** УС: О, О,О - … .

Однорідними називаються члени речення, які з'єднані сурядним зв'язком, рівноправні, граматично незалежні одне від одного, відносяться до одного й того самого члена речення, відповідають на одне питання, виконують однакову синтаксичну функцію. Наприклад: *І зорі, і птиці, і трави з зорею вітають мене (В. Сосюра).*

Однорідними можуть бути і головні, і другорядні члени речення:

підмети: *Тягнуться до сонця і квіти, і трави, віти кучеряві, гори голубі (В. Сосюра);*

присудки: *Заспівали, защебетали пташки (Марко Вовчок);*

додатки: *Вітер в гаї нагинає лозу і тополю (Т.Шевченко);*

означення (узгоджені й неузгоджені): *Тихі, ніжні зорі спадали з неба (Леся Українка);*

обставини: *Життя, немов ріка, пливе в майбутнє, в завтрашнє, в безкрає (Л.Дмитерко).*

Не є однорідними членами речення:

- повторення одного й того ж слова: *Рости, рости, моя пташко, мій маковий цвіте (Т. Шевченко);*
- цілісні вирази фразеологічного характеру: *і день і ніч, ні риба ні м'ясо і подібні до них: За характером він був ні риба ні м'ясо;*
- уточнюючі і пояснюючі члени речення: *У темному гаю, в зеленій діброві, на припоні коні отаву скубуть: осідлані коні, вороні, готові (Т.Шевченко);*
- поєднання двох дієслів в одній і тій самій формі, які виступають у ролі єдиного присудка: *Піду принесу гарні квіти (І. Ле).*

3. Диктант із коментуванням

1.Тепле сонце встало пишно, одягається розкішно… (Л. Забашта) 2. Вишні й сливи лізуть з гілок у віконце (Я. Щоголів). 3. Скрізь грушею пахне, медами,

малиною… (Д. Білоус) 4. Нас зігріває триєдина Надія, Віра і Любов (Д. Білоус). 5. Минуле, сучасне і майбутнє в моїй душі єдині назавжди (В. Сосюра). 6. Усе міняється, оновлюється, рветься (П. Тичина).7. Порозцвітали гарно квіти: нагідочки, красолі і мачок (Л. Глібов). 8. Летять великі птиці: орли і соколи, зозулі і шпаки (Б. Грінченко). 9. В хатках прокидаються люди: ткачі, кушніри, ковалі (Олег Ольжич).

4. Творчий диктант на доповнення синтаксичних одиниць

Відновіть текст: уставте на місці крапок однорідні члени речення з довідки. Поясніть пунктограми. Визначте види однорідних членів речення.

І гори, й долини, і поля, і сади, і ставок, і хати були залиті …, …, …, як срібло, світлом. Куди не кинеш оком, скрізь весело та любо! Зеленіла молода ботвина на городах, зеленіли …, ….., зеленіли розкішні … …. Над ставком, над садками …, …, … хвилями золоте марево, неначе на повітрі ворушились якісь пасма … … ниточок. А над зеленою землею синє-синє та глибоке літнє небо; а між небом та землею золоте сонце та хвиля світова! І весело, й любо, й радісно! І не до одного веселого, навіть до нещасного, безталанного сміялося небо, сміялася земля, сміялося сонечко ясне, а ставочок між зеленими горами, між зеленими … … неначе реготавсь!..Холодне серце старої Хомини; весь світ — …, …, … — усе … … (І. Нечуй-Левицький).

Довідка:*миготіло, грало, лилося; поля, садки; вербами та садами; чистим, прозорим, білим; тонких золотих; і фабрика, і ліс, і небо; бур'яни та бузина; захиталось і закрутилось.*

5. Пунктуаційний практикум

Спишіть, розставте потрібні розділові знаки. Визначте синтаксичну роль однорідних членів речення.

1. Був погожий золотистий жовтневий ранок (Ю. Збанацький). 2. Весна квітчає буйні коси і вируша в далеку путь (Л. Дмитерко). 3. Я з дитинства люблю теплі лагідні вересневі дні (І. Цюпа). 4. Тепла липнева ніч пролітає садками посадками скиртами в полях (О. Гончар). 5. Холодні осінні тумани клубочаться горі та спускають на землю розкішні мокрі коси (М. Коцюбинський). 6. На високих жовтогарячих шпилястих тополях іскрилося осіннє сонце (Я. Баш). 7. Осінній терпкий вітерець бавиться різноколірними кружальцями вибагливо встеляє ними асфальт доріжок (Б. Волинець). 8. З північного заходу повільно напливала широким півколом низька кучерява хмара (В. Бабляк).

6. Редагування

Запишіть речення, виправивши в них помилки.

1. Я люблю дивитися на ромашки, квіти, маргаритки. 2. В український віночок підбирають різні квіти: червоні, жовті, маленькі. 3. Наші предки бачили у кожній квітці щось незвичайне, неповторне, початок життя. 4. Дівча намагалося розфарбувати все, зробити яскравим, щоб їх кожен помітив. 5. Вони милувалися, квітами і травами, волошками і чебрецем.

7. Лінгвостилістичний аналіз висловлювання

Виразно прочитайте висловлювання. Дослідіть, яку функцію в ньому відіграють ускладнювальні компоненти (однорідні члени речення).

Благословенна річка

Дніпро! Від цього слова спадає з тебе зневіра і втома, і зцілюєшся ти, ослаблений, і повертаєш собі життєдайні сили.

Не в образі водного шляху, не у вигляді повені, нестримної, буркотливої, не в картині сизого безмежжя простору, сповненого світла, барв і гомону, постає Дніпро. Він є символом нашої сутності, вічного буття народу, його багатства, сили і здоров'я.

Висвітливши у своїй душі цей символ, воскресаєш, як тлінний Лазар з небуття. Стаєш мов хрест на церковній бані — святий і чистий.

Дніпро... Розділився, монолітний і дужий, на річки, потоки й рукави, ніби стомився дорогою й спинитися хоче. Досягаючи столиці України, він омиває зелені острови, тихою гладінню засинає на лебединих озерах. Та допавши до зелених круч Печерська, виривається на степовий простір. Тоді благословляють золотим блиском його нестримний біг до моря суворі шпилі Лаврських соборів (За Р. Іваничуком).

8. Виконайте завдання на вибір

1) Поширте речення однорідними членами. Запишіть, правильно розставляючи розділові знаки. Однорідні члени речення підкресліть.

Займався на сході ранок. У безодні неба танули зірочки.

2) Уведіть у речення узагальнювальні слова так, щоб у реченні стояла двокрапка.

Квіти і дерева, мурашки і птахи беззахисні перед тобою. З-поміж дерев та садів виринають білі хати.

3) Уведіть у речення узагальнювальні слова так, щоб у реченні стояло тире.

Цвіте малина, смородина, агрус, квасоля. У похід вирушили учні початкової школи та старшокласники.

9. Графічний диктант

Використовуючи тільки умовні позначки членів речення, запишіть речення, ставлячи пропущені розділові знаки. Усно поясніть орфограми, укажіть речення з кількома рядами однорідних членів.

1. Шаблі й набої кайдани й пістолі хай гинуть у морі С. Фоменко). 2. А літа пливуть за ними пливуть собі стиха забирають за собою і добро і лихо (Т. Шевченко). 3. Чорнобиль та м'ята барвінок та рута калина верба над водою в(е,и)шневий садок над ставочком солом(')яні стріхи та чорна пухкаярі(л,лл)я все сниться щоночі шпакові (Дніпрова Чайка). 4. Ті пісні мене найперше вчили поважати труд людський і пім шанувать Вітчизну мою милу, бо вона одна на цілий світ (В. Симоненко).5. Люблю я осінні квіти прощальну красу вечорів і сині оголені віти і вітру холодного спів (В. Сосюра). 6. Шумить і хвилюється Київ і сонце сміється з висот (В. Сосюра). 7. На синіх долонях вечора темним смутком горбатився старий вітряк і в благанні простягав змерзлі руки чи до неба чи до людей (М. Стельмах). 8. З півночі раптом налетів вітер наробив лиха в господах (Д. Ковальський).

10. Гра «Хто швидше»

Складіть речення з кількома рядами однорідних (клас поділений на групи за рядами, учні виконують завдання у вигляді естафети, передаючи аркуш; кожен учень самостійно обирає одну із запропонованих схем, указує її номер, повторювати схеми не можна; при цьому враховується результат роботи усієї команди).

1. О,О,О…та О, та О, та О
2. О, О, О…О, О, О
3. О і О, О і О…О, О.
4. О, О, О … О, О і О.
5. ні О ні О… у О, у О, у О

11. Вправа з ключем

Випишіть словосполучення з неоднорідними означеннями, потім з однорідними. Поясніть розділові знаки.

Знаний молодий поет, зніяковілий розгублений хлопець, вічний глухий страх, нескінченний безмежний простір, привітний лагідний голос, очманілий поранений кінь, холодна сира погода, довгий літній день, обшморгана гола гілка, чиста прозора вода,столочена витоптана трава, згідливий на все малий чоловічок, холодний осінній вечір, високі вкриті снігом гори.

У кожному словосполученні підкресліть другу від початку букву. З цих прочитаєте закінчення вислову англійського письменника Оскара Уайльда: «Це жахливо важка робота - …»*(нічого не робити)*.

12. Тестові завдання

1. Укажіть неправильну ознаку однорідних членів речення.

А Залежать від одного слова у реченні.

Б Відповідають на одне питання.

В Однорідні члени речення та узагальнювальне слово виконують одну синтаксичну функцію.

Г Однорідні члени речення обов'язково виражаються однією частиною мови.

2. Речення з однорідними членами

А Ми стали збиратися додому (За М. Слабошпицьким).

Б Тарасик знову підкрався, заклав у кошичок руку та як заверещить! (За М. Коцюбинським).

В Ні риба ні м'ясо!

Г Ви знаєте, як липа шелестить? (П.Тичина)

3. Речення, з однорідними обставинами

А Приємно й хороше було кататись (За М. Трублаїні).

Б Вітер був хоч холодний, зате приємний (За Ю. Шовкуненко).

В Його полонили не так багатства наявних рослин, як їх життєва сила (І. Ле).

Г Любіть травинку і тваринку… (Л.Костенко)

4. Правильно розставлено розділові знаки в реченні

А Я маю великий, чорний, шкіряний портфель.

Б Споконвіку люди вважали землю матір'ю, яка завжди зігріє своєю ласкою, нагодує, підтримає і захистить у лиху годину (За Г. Тарасенко).

В День, і ніч стережуть, чекають слушної хвилини… (За С.Плачиндою).

Г З північного заходу повільно напливала широким півколом низька кучерява хмара (В.Бабляк).

5. Пунктуаційна помилка є в реченні

А Довга біла шовкова сукня вже була готова до весілля.

Б Але явище вражало своєю первісністю і грандіозністю (За К. Скар'яновим).

В Вона кинулася в комірчину до скрині, і внесла цілу купу вишитих рушників (За І. Цюпою).

Г Лелеки щовесни прилітали, виводили діток, знову відлітали (В. Земляк).

6. Правильно розставлено розділові знаки в реченні

А Був гарний, літній день, і все навколишнє здавалось прекрасним сад, город, соняшники, й мак, і ниви за городом (За О. Довженком).

Б Засинаючи я ще чув, як увійшла мати, як укропом, соняшником і росою запахли її одіж і руки (За М. Стельмахом).

В Старезний, густий, предковічний ліс на Волині (Леся Українка).

Г Луки, гори, пишні сади — все зелене й принишкле (За О. Гончаром).

7. Однорідні присудки є в реченні

А Люди з пароплава привезли на берег великі бочки, залишили їх тут і повернулись назад (За М. Трублаїні).

Б Осінній терпкий вітерець бавиться різноколірними кружальцями (*Б. Волинець*).

В Захотілось поїхати далі (За М. Трублаїні).

Г І сів на цю яблуню перепочити (За М. Слабошпицьким).

8. Однорідних додатків немає в реченні

А Велика Китайська стіна, руїни Колізею у Римі чи давньогрецький Парфенон в Афінах (За Н. Бібік).

Б Страшні війни, лихоліття понищили в Україні дуже багато чудових витворів людського духу і прекрасних споруд (За Н. Бібік).

В І навіть базар побачив той футбол на стадіоні (М. Слабошпицький).

Г Я з дитинства люблю теплі лагідні вересневі дні (*І. Цюпа*).

9. Однорідні означення є в реченні

А Сонячний осінній день… (За Г. Скребицьким, В. Чапліною).

Б Україна також має чимало всесвітньо відомих пам'яток-споруд (За Н.Бібік).

В Весна квітчає буйні коси і вируша в далеку путь (*Л. Дмитерко*).

Г А там, за річкою, сплелися парубочі дзвінкі, розгонисті, гарячі голоси (М. Рильський).

10. Речення без кількох рядів однорідних членів

А То ливарі і ковалі в січневі ночі, в ранки маю могутній плуг кують землі для дружби, щастя і врожаю (В. Сосюра).

Б Сходились усі кияни до капища, де гордо і мовчазно височіли золотовусий Перун, вогненний Хорс, добрий і щедрий Дажбог (За С. Плачиндою).

В Сьогодні українська мова разом з політичним та духовним відновленням самостійної України здіймається на потужних розмахах відроджених крил національної свідомості (За А. Бортняком).

Г Підсніжник випростався, розправив пелюстки й попросив захисту в Сонця (Т.Видайко).

11. Правильним є твердження

А Однорідними можуть бути тільки додатки, означення, обставини.

Б Однорідними можуть бути тільки підмети і присудки.

В Однорідні члени функціонально рівноправні і граматично не залежать один від одного.

Г Повторювані слова також є однорідними членами речення.

12. Узагальнювальне слово є в реченні

А Спокійне слово, погляд, увага так полегшують і помагають жити! (За М. Вінграновським).

Б Усе, що оточує нас і біля нас тече і росте, літає і ходить, — вода і повітря, гори і степ, птахи і звірі (За М. Вінграновським).

В Я рідне слово люблю і шаную не лише тому і не тільки через те, що давно вже працюю на письменницькій ниві (За А. Бортняком).

Г Тужлива пісня зринає з сопілки, та не розважа сумного серця… (М. Коцюбинський)

13. Створення асоціативної сітки

відповідають на одне й те ж запитання

ОЧЛ *відносяться до одного й того ж слова*

є однаковими членами речення

вживаються для логічного узагальнення понять, названих ОЧР

УС → *є тими самими членами, що й ОЧР*

стоять при ОЧР (перед або після них)

Домашнє завдання

1. Вивчити теоретичний матеріал підручника (с.115-117).
2. Виконати вправу з підручника 405.

За вибором учня:

виписати з підручника літератури 10 речень з однорідними членами речення.